

Les forces opositores volien enderrocar el president georgià a tot preu

L'home llestat

La política a Geòrgia ha entrat, des d'agost del 1991, en una guerra civil sectària i brutal. Al final, el "dolent de la pel.lícula", Zviad Gamsakhúrdia ha fugit, però resta un país desorientat, sense polítics capacitats i on la venjança –en fred o en calent– sol ser inexorable.

Finalment ho havien aconseguit. A les dues de la matinada del 6 de gener del 1992, a través d'un passadís situat darrere el palau del govern, Zviad Gamsakhúrdia, el president constitucional –87% dels vots– fugia del setge amb un grup reduït de fidels. Partien cap a Armènia deixant el símbol de l'incert poder georgià a mans d'un grup de rebels armats encapaçalat pel seu anterior cap de la Guàrdia Nacional, Tenguis Kitovani, i el seu anterior primer ministre, Tenguis Sigua. S'autoanomenen Junta Militar. Diuen que volen democràcia i monarquia. I fan tanta professió de fe nacionalista com Gamsakhúrdia. Qui no està amb ells, és agent de Moscou...

Gairebé quatre anys enrere tots ells foren detinguts, la nit del 9 d'abril de 1989, quan tropes especials del Ministeri de l'Interior havien atacat deu mil persones i deixaven damunt l'avinguda Rustabelli els cadàvers –futur govern i futura oposició– de vint georgians. No va servir de res. La llargavendetta política en la cúpula del nacionalisme georgià ha seguit el seu curs. I quan els partidaris de Gamsakhúrdia recuperin posicions a la Geòrgia pagesa, la sang correrà espessa.

El centre de la vendetta no és altre que Gamsakhúrdia mateix. El fill del més il.lustre escriptor georgià modern, Konstantin Gamsakhúrdia, heretava del seu pare la tenaç obstinació pel patrimoni lingüístic georgià, però –igual que el seu pare– també n'heretava certes contradiccions. Konstantin, que als anys vint fou empresonat a les illes Solovki, aconseguí en l'època de Stalin una posició privilegiada dins la *nomenklatura* del partit. Aquest contacte directe –a través de la corrent de transmissió de la Unió d'Escriptors Georgians–, el va perpetuar, tot i que a final dels seixanta, després de llicenciar-se en filologia (i especialitzar-se en poesia americana moderna), entraria en contacte amb els ambients ecle-

siàstics de la Catedral de Zion –el patriarcat ortodox de Tbilissi–, gairebé l'únic centre de poder no comunista, però del tot oficialista, on havia d'aconseguir alguns dels suports més sòlids per a la seva futura carrera política.

Hi ha un punt en què Zviad surt dels còmodes marges del patriotisme georgià. En 1975, aquest filòleg edita un *samizdat* –publicació il.legal ciclostilada– denunciant les tortures i assassinats encoberts amb la campanya anticorrupció que la KGB havia obert l'any 1974. Alguns testimonis escruixidors, confirmats al tribunal, convertiren Gamsakhúrdia en un incipient defensor dels drets civils. Amb Merab Kostava, poeta i amic d'infantesa, i Viktor Rtskhladze, un funcionari del Ministeri de Cultura expulsat de la feina per la seva defensa de la minoria turca de Geòrgia, fundaven –gener del 1977– el Grup d'Observació d'Hèlsinki de Geòrgia. Una iniciativa de control de les violacions dels drets humans, fet a mida del que s'havia creat a Moscou impulsat per l'ex-*nomenklaturista*, i científic, Andrei Sàkharov. No va durar ni quatre dies.

El 6 d'abril del mateix any, Kostava i Gamsakhúrdia eren detinguts per activitats antisoviètiques. Durant la "primavera de Tbilissi" de 1978, quan els joves universitaris de la capital van protagonitzar manifestacions i actes en defensa de la llengua georgiana, el nom d'aquest dissident va córrer de boca en boca. Era el fonament d'un prestigi.

I és just en aquesta fase que s'entén l'actual demolicció del seu prestigi. L'estiu del 1978, durant els judicis al Grup d'Hèlsinki, Gamsakhúrdia proclama la seva culpa i es penedeix dels seus *crims* antisoviètics. Kostava li perdona la rellicada, però alguns dels líders d'aquella revolta d'estudiants no l'havien d'oblidar mai. Era qüestió de temps, només, que la hi recordessin.

A canvi del seu testimoni, li arreglaren

un any de confinament forçós fora de Tbilissi i un retorn silenciós, al setembre del 1979, com a professor agregat a l'Institut de la Llengua Georgiana. El grup d'Hèlsinki ja era tocat de mort. Eduard Xevardnadze, el secretari general del Partit Comunista de Geòrgia, podia considerar finida la turbulenta dècada dels setanta, i que la calma –sempre relativa, ho sabia millor que ningú– prevalia a Geòrgia.

En 1981 es demostrava just el contrari. Zviad és detingut, unes hores, aquell octubre després d'una manifestació il.legal contra els retalls de georgià a les escoles. El dissident desplaçat tenia la pell feta a oblidar el passat. Tornava a la revolta intel.lectual mentre Merab Kostava tornava a la presó. L'un s'afegia a la base del renovat moviment nacionalista, l'altre anava adquirint la condició d'heroi nacional acceptat per tothom. Els papers del futur semblaven definir-se.

En aquests primers vuitanta s'estructuren també els grupuscles polítics irradiats bàsicament des de la universitat. És el flux, reprimat però constant, d'una generació que el 14 d'abril de 1978 havia desafiat els seus pares amb una manifestació d'estudiants davant –sempre claudel palau del govern: Allí van forçar el Soviet Suprem de Geòrgia, i Xevardnadze al capdavant, a proclamar –contra la política real de *russificació*– l'oficialitat del georgià. Des de llavors, ells assumen el protagonisme del naixent moviment nacionalista. El qual els convertiria, a tots ells, en futurs enemics de Gamsakhúrdia; Irakly Tsereteli, avui secretari general del Partit de la Independència Nacional, majoritari a l'oposició parlamentària durant el curt mandat del president, i Guia Txantúria, líder d'una coalició opositora extraparlamentària molt bel.ligerant contra el president, el Congrés Nacional. D'aquí va sorgir un dels homes forts de l'actual junta militar Jaba Iosselani, un professor d'art dramà-

EL GAT INVISIBLE ❄

tic que amb la seva petita organització armada –els cavallers, o genets (*mjedrioni*)– ha forçat la línia insurreccional contra el poder de Gamsakhúrdia. Tots ells van creure's l'avantguarda ciutadana –no rural– del nacionalisme. No podien suportar, per tant, que el destí, tan clar com semblava, els fós tan advers.

La resta és una terrible cursa –oculta, o evident– per l'hegemonia del nacionalisme guanyada, durant el ràpid enfonsament del sistema soviètic, pel *lobby* de l'ex-Grup d'Hèlsinki. Però Merab Kostava, el patriota empresonat, el poeta nacional, el patriarca venerable cridat a ser el president de tots els georgians, mor el 13 d'octubre del 1989 en un estrany accident de cotxe que molts atribuïren a la KGB. Zviad –l'amic perdonat només per

Kostava– assumia el lideratge d'una nova coalició electoral dispersa i heterodoxa: la Taula Rodona-Geòrgia Lliure que, a les eleccions legislatives del novembre del 1989, obté la majoria. I esbandeix una oposició que, quan havia estat unida (després de la matança del 9 d'abril de 1989), agrupada amb el nom de Fòrum Nacional, Gamsakhúrdia inclòs, havia aconseguit –per primer cop, en tota l'URSS– de forçar el poder comunista a convocar eleccions.

L'agost del 1991, davant la incertesa d'un cop d'estat que podia haver triomfat, el president comet el seu últim error fatal. Dissol el petit cos de la Guàrdia Nacional –4.000 homes dirigits pel seu amic Tengviz Kitovani– i convenç els descontents de la seva coalició i els opo-

sitors de primera línia que les seves febleses, el seu sectarisme, o la seva traïció, obliguen a apartar-lo del poder. Com sigui, i pel bé del país.

A Geòrgia tothom s'ha passat factura. Gamsakhúrdia va exercir una presidència ressentida, personalista i de tics dictatorials. Però se sentia sostingut per aquell poble ras i desmemoriat de Geòrgia que volia polítics forts, que parlessin el seu llenguatge. Encara que s'assembles –vagament només– a Stalin. Un complot de polítics frustrats, bandolers amb ínfulas d'estadista i intel·lectuals esmaferduts no assegura, de moment, gaire més que el caos.

Oriol Malló